

KNVB-EXCURSIE: OKTOBER 1988

DE EIKENEXCURSIE IN DUITSLAND

De najaarsexcursie vond plaats in het "heerlijke" decor van het slot Anholt en de bossen onder beheer van de Fürstlich Salm-Salm'sche Forstverwaltung. Na een hartelijk welkomstwoord van Fürst zu Salm-Salm nam Oberforstrat Matenaers de leiding van de excursie.

Het bosgebied omvat bijna 4000 ha en wordt beheerd door een Forstamtsleiter, 4 Revierförster en 28 bosarbeiders in vaste dienst. Daarnaast werken er nog twee administratieve krachten, drie mensen in opleiding en achttien mensen in het kader van de arbeidsverruimende maatregelen. In de loop van de dag werden vier objecten bezocht, met als intermezzo een voortreffelijke lunch in de Haarmühle in Ahaus Alstätte:

1. Een traditionele eikenaanplant met 5000 planten per hectare op een kaalkapsterrein met een afrastering tegen

wild. De totale aanlegkosten, inclusief drie maal terugzetten loofhoutopslag en een maal vormsnoei, bedroegen 13.450 DM per ha.

De vorige opstand, oudere fijnspar, liet nauwelijks andere verjongingsmethoden open. Discussie was er bij dit object vooral over de vraag of een vormsnoei zin heeft en of de loofhoutopslag niet benut kan worden om de eik mee omhoog te drijven en daarmee tegelijkertijd de vorm positief te beïnvloeden.

2. Een fraaie opstand van 134 jaar oud met winter- en zomereik en als verplegende soorten beuk, haagbeuk en winterlinde. Plaatselijk enkele boomelzen en horsten met essen. De totale opstand (bijna 20 ha groot) is nogal heterogeen. Bij de dunningen worden naast enkele slechte eiken vooral beuken verwijderd. Daarmee voorkomt men dat de beuken de goede eiken gaan overheersen. Tegelijkertijd wordt er naar gestreefd om onder andere door natuurlijke verjonging de beuk door natuurlijke boom-

■ *Het eerste excursie-object: vlaktegewijze verjonging van eik na fijnspar.*

soort te handhaven. Waar door het verwijderen van de beuk en slechte eiken grotere gaten ontstaan worden eikenheesters geplant. Daarmee tracht men een femel-achtige opstandsopbouw te verkrijgen. Ook schroomt men er niet voor om grotere gaten tijdelijk op te vullen met een boomsoort met een korte omloop. Als voorbeeld hiervan werd de kers genoemd, die in korte omloop (van 80 jaar!) zeer waardevol hout levert.

3. Een gemengde opstand van zomer- en wintereik, die erkend is als zaadwinningsobject voor zomereik. In Duitsland is een kleine bijmenging van wintereik en overgangsvormen geen bezwaar om als zaadopstand te worden erkend. De zaadoogst wordt vrij streng gecontroleerd. De eikels, die tussen 10 en 15 DM per kilo kosten, worden in eigen boomkwekerij opgekweekt. Na een wandeling door een fraai eikenhaagbeukenbos en een

■ *Het tweede excursie-object: de teelt van kwaliteitseisen in het eikenhaagbeukenbos.*

moeizame oversteek van een beek bewonderden we nog een geveld eikenstam ter waarde van ca 5000 DM en een gerestaureerde Napoleonseik. 4. De invallende schemering maakt de beoordeling van de "Emmissionsgeschädigte" grovedennen niet gemakkelijk. In tegenstelling tot het eerste object wordt hier niet vlaktegevijs omgevormd. Waar mogelijk blijven de beste grovedennen staan en ook de jonge eiken in de onderetage worden gespaard. Alleen grotere open plekken worden ingeplant, in dit geval met Amerikaanse eik. De aanlegkosten bedroegen hier ruim 8000 DM per ha, inclusief het raster. Interessante aspecten zijn hier de lage verzorgingskosten en de kwaliteit/toekomstverwachting van de jonge eiken. Ook het latere beheer van de opstand, met groveden in ca 140-jarige omloop, eik in ca 200-jarige omloop en Amerikaanse eik in ongeveer 100-jarige omloop is nog een interessant onderwerp van discussie.

In het beheer worden nauwgezet alle gegevens bijgehouden. Een goede indruk van het belang hiervan kregen we uit de lezing van de Oberforstrat Matenaers. Binnen het bedrijf worden bij de planning eigen normcijfers gebruikt voor vellingen, bosaanleg, na-

tuurlijke verjonging, plaatsen van rasters, verzorging, zuivering, oogst- en opwerkingskosten en gemiddelde houtprijzen. De kosten voor bosaanleg zijn weergegeven in tabel 1, de houtprijzen in tabel 2.

Met behulp van deze gegevens wordt het "Reinertrag", dat wil zeggen het jaarlijkse saldo (zonder rente) over de omloop, berekend. Deze methode van

berekenen leidt bijna per definitie tot gunstige resultaten voor soorten met een lange omloop en hoge waardeopbrengsten. Voor enkele boomsoorten zijn de Reinerträge voor een bepaalde boniteit en omloop weergegeven in tabel 3. De lage waarde voor fijnspar is een gevolg van de korte omloop (60 jaar). Op betere groeiplaatsen zijn langere omlopen en daarmee veel hogere opbrengsten mogelijk. De dou-

Tabel 1. Globale kosten voor de bosaanleg in DM per ha.

boomsoort	eik	beuk	fijnspar	groveden
plantverband	2x0,65	2x0,50	2,5x1,2	2x0,4
aantal	8000	10000	3300	12000
leeftijd/maat	2+0; 50/80	2+0; 30/60	2+2; 30/60	—
terreinvorber.	800	800	800	800
plantsoen	8.000	7.200	1.485	2.700
planten	2.800	2.800	924	3.360
inboet	2.160	2.000	481	1.212
verzorging	858	858	858	858
wildafweer	—	—	350	1.000
raster	3.000	3.000	—	—
Totaal	17.618	16.658	4.899	9.930

Tabel 2. Gemiddelde houtprijzen in DM per m³ zonder schors, uitgeslept, zonder BTW.

Boomsoort	eik	beuk	fijnspar	groveden
klasse A	720	284	—	—
klasse B	254	203	114	101
klasse C	129	144	105	87
klasse CC	79	—	89	—
LIN/K	58	76	50	51
SIN	—	—	88	71
SIN/K	—	80	55	54

■ Toelichting van Oberforstrat Matenaers op de teelt van kwaliteitseiken in het eikenhaagbeukenbos.

glas (niet in de tabel opgenomen) geeft door de snelle groei en de hoge houtkwaliteit de hoogste opbrengsten. In de Salm-Salm'sche Forstverwaltung heeft men bewust gekozen voor een uitbreiding van het aandeel eik, de soort met het op één na hoogste Rein-

ertrag onder de gegeven omstandigheden. Daartoe is men met opvallende opgewektheid bereid om veel te investeren (toch altijd per ha eik zo'n 17.000 DM) in het vertrouwen daarvoor op lange termijn (200 jaar!) de revenuen te kunnen genieten. Hiermee wordt een van de meest essentiële basisprincipes van de bosbouw, het basisprincipe voor de lange termijn, ten uitvoer gebracht.

■ O.i.v. een Duitse collega schat één van de deelnemers de waarde van eik op stam.

Een uitermate boeiende lezing over de geschiedenis van het slot Anholt en de Fürsten zu Salm-Salm en bezoeken aan het kasteelmuseum en de bibliotheek vormden een waardige afsluiting van de najaarsexcursie.

Literatuur

Veel detailgegevens over de bezochte opstanden zijn vermeld in de uitgereikte excursiegids.

Gegevens over het slot Anholt zijn te vinden in een uitgebreide brochure voor bezoekers van het slot.

Over de eikenteelt in Noord- en Midden-Duitsland zijn tenminste twee excursieverslagen aanwezig:

- Aanleg en verzorging van eikenopstanden in Neder-Saksen, van A. Oosterbaan en G. van Tol. Rapport nr 287 van De Dorschkamp.

- Onze eikenreis, van W. M. Breemer, P. v. d. Broek, A. J. C. van Dijk, A. Greveling en W. v. d. Vis. Rapport Staatsbosbeheer 1976.

Tabel 3. Overzicht berekening Reinertrag.

Boomsort	eik	beuk	fijnspar	groveden
Omloop, boniteit	U 200 bon 11,0	U 140 bon 11,5	U 60 bon 11,0	U 140 bon 11,0
GWL der VN en EN	714 Efm	689	424	644
GWL der VN en EN per ha/jr	3,57	4,92	7,06	4,60
Aandeel GWL VN	393	379	89	348
Aandeel GWL EN	321	310	335	296
Opbrengst gem. hout DM/jr/ha	548,20	425,11	551,20	317,40
nevenopbrengsten	52,-	—	20,-	—
opbrengst totaal per ha/jr	571,20	425,11	571,20	317,40
Kosten				
oogstkosten EN	32,10	42,-	122,80	44,40
oogstkosten VN	70,74	81,-	54,50	96,90
aanlegkosten	67,-	119,-	81,65	70,90
verzorging/zuivering	6,-	9,-	7,-	12,-
algemene kosten*	60,-	60,-	66,-	66,-
beheerslasten(!)	200,-	200,-	200,-	200,-
Kosten totaal per ha/jr	434,84	511,-	531,95	420,20
Reinertrag DM/ha/jr	+165,36	-85,89	+39,25	-172,80

* algemene kosten omvatten bosbescherming, wegenonderhoud, belastingen en overigen.

GWL = Gesamtwuchsleistung VN = Vornützungen EN = Endnützungen